

Rodzina – nasza najważniejsza wspólnota i jej znaczenie w życiu człowieka

SCENARIUSZ DO ZAJĘĆ EDUKACYJNYCH

OBSZAR: ZDROWIE SPOŁECZNE

Scenariusz zajęć został opracowany do wykorzystania na przedmiocie **Edukacja zdrowotna**. Nauczyciel może elastycznie dostosować zaproponowane tutaj treści do specyfiki grupy, z którą pracuje. Scenariusz opiera się na sytuacjach codziennych i realnych wyborach, co sprzyja budowaniu samodzielności oraz odpowiedzialności za własne zdrowie. Nauczyciel decyduje, w jaki sposób wykorzysta ten materiał, uwzględniając potrzeby i możliwości swoich uczniów.

Treści programowe

Treści zawarte w scenariuszu odnoszą się do podstawy programowej z zakresu przedmiotu Edukacja zdrowotna, **Dział 6, punkt 2**. [uczeń] *wymienia i omawia funkcje rodziny; opisuje przejawy jej prawidłowego funkcjonowania; omawia wartość rodziny w życiu osobistym człowieka*. Koncentrują się na pytaniu wiodącym: „Jak budować relacje interpersonalne oparte na otwartości, zaufaniu i podmiotowości w otoczeniu rodzinnym, szkolnym, rówieśniczym i lokalnym?”.

Scenariusz jest przeznaczony do wykorzystania w klasach IV–VI szkoły podstawowej.

Pojęcia kluczowe: rodzina, funkcje rodziny, prawidłowe funkcjonowanie rodziny

Cel główny

Pogłębienie wiedzy na temat funkcji rodziny oraz przejawów jej prawidłowego funkcjonowania; kształtowanie postawy doceniania wartości rodziny w życiu osobistym człowieka.

Cele operacyjne

Wiedza i umiejętności

Uczeń:

- rozumie, co oznacza słowo rodzina;
- wymienia podstawowe funkcje rodziny i potrafi zobrazować je przykładami;
- wie, jakie są przejawy prawidłowego funkcjonowanie rodziny;
- rozumie, jaką wartość ma rodzina w życiu osobistym człowieka;
- wie, gdzie można zwrócić się po pomoc, jeśli nie czuje się bezpiecznie w swojej rodzinie.

Postawy

Uczeń:

- docenia wartość rodziny i potrafi okazywać jej swoje przywiązanie w codziennych sytuacjach;
- poprzez swoje codzienne zachowania przyczynia się do budowania pozytywnych relacji w swojej rodzinie.

Formy pracy

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca grupowa;
- praca zbiorowa.

Metody i techniki pracy

- metody asymilacji wiedzy – pogadanka, dyskusja moderowana;
- metody samodzielnego dochodzenia do wiedzy – analiza wypowiedzi;
- metody waloryzacyjne – drama;
- metody praktyczne – karta pracy, plakat informacyjny.

Pomoce dydaktyczne

- prezentacja;
- karta pracy;
- flipchart;
- komputer, tablica interaktywna;
- telefon (na potrzeby jednego ćwiczenia);
- 6 kartek formatu A3;
- flamastry, kredki;
- wypowiedzi 1–6 (zapisane na oddzielnych karteczkach);
- 7 kartek z minidialogami;
- koszyczek lub małe pudełko;
- 2 karteczki samoprzylepne w różnych kolorach (dla każdego ucznia).

Ewaluacja osiągnięć

- analiza wypowiedzi uczniów;
- obserwacja zaangażowania uczniów w aktywności.

OPIS PRZEBIEGU ZAJĘĆ

1 Wprowadzenie

Nauczyciel informuje uczniów, że tematem zajęć jest rodzina, jej funkcje i przejawy prawidłowego funkcjonowania oraz wartości, jakie rodzina wnosi do życia człowieka.

Uczniowie zastanawiają się, jakie rodziny znają z mediów – prawdziwe bądź fikcyjne, np. z filmów, seriali itp. (przykładowe odpowiedzi uczniów: brytyjska rodzina królewska, rodzina Kiepskich, rodzina Kardashianów, rodzina Adamsów, rodzina Lubiczów, rodzina Mostowiaków itp.).

Pytania nauczyciela:

- Czy te rodziny są podobne? Co je łączy? Czym się różnią? Co je dzieli?
- Co przychodzi Wam na myśl, kiedy słyszycie słowo „rodzina”?
(przykładowe odpowiedzi uczniów: to rodzice, rodzeństwo, dziadkowie; to też dalsza rodzina – wujkowie, ciocie, kuzyni; to mogą być też osoby niespokrewnione, ale bardzo blisko związane z rodziną, np. przyjaciele rodziców i ich dzieci; uczniowie mogą też odpowiedzieć, np. poczucie bezpieczeństwa, troska itp.).

Wniosek: Rodziny mogą być różne, ale rodzina to pierwsza i najważniejsza grupa ludzi w życiu człowieka (slajd Czym jest rodzina?).

2 Jakie funkcje w naszym życiu spełnia rodzina?

Nauczyciel zaprasza sześciu ochotników. Wręcza im kartki i prosi, aby odczytali na głos zapisane tam wypowiedzi. Po odczytaniu każdego tekstu klasa krótko omawia, o czym świadczy opisane zachowanie rodziny. Uczniowie mogą też podać własne przykłady.

Wypowiedź 1: Rodzice dbają o to, abym w zimie ubrał(a) się ciepło, dbają o to, abym codziennie zjadł(a) śniadanie, obiad i kolację. Jak jestem chory/chora, idą ze mną do lekarza i opiekują się mną w chorobie.

Wniosek: Rodzina opiekuje się mną i troszczy o mnie – sprawuje funkcje opiekuńcze.

Wypowiedź 2: Jak jest mi smutno, przytulam się do babci/dziadka (lub dzwonię do babci/dziadka, w zależności od wieku uczniów).

Wniosek: Rodzina wspiera mnie; wiem, że ktoś mnie kocha – sprawuje funkcje emocjonalne (uczuciowe).

Wypowiedź 3: Rodzice zwracają uwagę na to, czy kłaniam się sąsiadom, czy mówię „przepraszam” i „dziękuję”. Tłumaczą mi, co wypada, a czego nie wypada robić.

Wniosek: Rodzina mówi mi, co jest dobre a co złe, jak się zachowywać – sprawuje funkcje wychowawcze.

Wypowiedź 4: Rodzice mówią mi, żebym nie kłócił(a) się z bratem i żebym nie brał(a) jego rzeczy bez pytania.

Wniosek: Rodzina pokazuje mi, jak należy się zachowywać, aby nie było kłótni i nieporozumień – sprawuje funkcje socjalizacyjne.

Wypowiedź 5: Rodzice pracują, aby zapewnić mi różne rzeczy, np. odzież, przybory szkolne, wyjazd na wycieczkę czy zajęcia dodatkowe.

Wniosek: Rodzice pracują, aby zaspokoić moje potrzeby – rodzina sprawuje funkcje materialne.

Wypowiedź 6: Rodzice świętują moje urodziny, razem ubieramy choinkę, dziadek i babcia oraz ciocia z wujkiem przychodzą do nas czasami na obiad i my też do nich chodzimy.

Wniosek: Wspólnie obchodzimy święta i inne ważne dla rodziny okazje – rodzina sprawuje funkcje kulturalne.

Nauczyciel podsumowuje dyskusję, wyświetla slajd **Podstawowe funkcje rodziny**. Można też wyświetlić slajd na etapie czytania wypowiedzi, co ułatwi uczniom identyfikację funkcji. Podczas czytania wypowiedzi uczniowie mogą odpowiadać na forum, której funkcji dotyczy sytuacja.

Ćwiczenie dodatkowe: plakat informacyjny

Nauczyciel dzieli uczniów na sześć grup. Każda grupa otrzymuje kartkę formatu A3 oraz mazaki/kredki. Zadaniem grup jest przygotowanie plakatów, które będą obrazować podstawowe funkcje rodziny (grupa 1 – opiekuńczą, grupa 2 – emocjonalną, grupa 3 – wychowawczą, grupa 4 – socjalizacyjną, grupa 5 – materialną, grupa 6 – kulturalną). Uczniowie mogą narysować różne sytuacje obrazujące przejawy (od trzech do pięciu) danej funkcji rodziny, opisać je albo połączyć opis z ilustracją. Po wykonaniu ćwiczenia plakaty można omówić na forum klasy.

3

Jakie są przejawy prawidłowego funkcjonowania rodziny?

Nauczyciel rozdaje kartę pracy i prosi, aby każdy uczeń zapoznał się z tekstem oraz uzupełnił go o przykłady konkretnych zachowań, które ilustrują poszczególne punkty. Po ukończeniu pracy uczniowie łączą się w pary i porównują swoje notatki.

Wariant: W starszych klasach pary mogą wpisać swoje przykłady do aplikacji Mentimeter. Zostaną one omówione na forum.

Następnie nauczyciel wyświetla slajd **Przejawy prawidłowego funkcjonowania rodziny**, który stanowi podsumowanie dyskusji.

4 Jaką wartość ma rodzina w życiu człowieka?

Nauczyciel dzieli uczniów na siedem par. Każda grupa losuje jeden minidialog (minidialogi do wycięcia – patrz: **Komentarz metodyczny dla nauczyciela**), który przedstawi na forum klasy. Jeśli na zajęciach jest więcej niż 14 osób, pary mogą odegrać te same minidialogi lub inne, ale obrazujące tę samą wartość rodziny.

Uczniowie odgrywają scenki, a klasa wspólnie zdecyduje, jaką wartość rodzinną ilustruje odgrywany dialog. Nauczyciel pomaga formułować wnioski, zapisując je na flipcharcie, a następnie wyświetla slajd z podsumowaniem: **Wartość rodziny w życiu człowieka**.

5 Refleksja i zakończenie zajęć

Każdy uczeń na kolorowej karteczce typu post-it zapisuje: na żółtej – „Za co cenię swoją rodzinę?”; na zielonej – „Jak mogę pokazać swojej rodzinie, że jest dla mnie ważna?”. Ochotnicy mogą przeczytać swoje notatki na forum klasy.

Nauczyciel podkreśla, że każda rodzina może funkcjonować inaczej, ale najważniejsze jest, by dawała poczucie bezpieczeństwa, miłości i wsparcia. Jeśli rodzina doświadcza jakiegoś kryzysu i dziecko na tym cierpi, można poszukać pomocy (slajd **Ważne numery**).

Nauczyciel prosi uczniów o napisanie ważnej dla nich myśli/informacji, którą wyniosą z lekcji. Mówi, że to jest osobisty wpis, którego nie będą odczytywać na forum klasy.

Sposoby dostosowania przebiegu zajęć w zakresie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

- Uczniowie z trudnościami w czytaniu/rozumieniu tekstu: zapewnić krótsze, prostsze opisy na kartkach do symulacji oraz dramy, jak również w ćwiczeniu na karcie pracy.
- Uczniowie z trudnościami w pisaniu: umożliwić odpowiedzi ustne lub rysunkowe zamiast pisemnych.
- Uczniowie z zaburzeniami koncentracji: podzielić zadania na krótsze etapy, zapewnić przerwy na rozluźnienie, pracę w mniejszych grupach lub parach.
- Uczniowie z trudnościami emocjonalnymi: zapewnić dostęp do pedagoga/psychologa w razie potrzeby, dać możliwość wycofania się z części ćwiczeń bez oceniania.
- Uczniowie niesłyszący: zapewnić materiały w formie pisemnej.

Komentarz metodyczny dla nauczyciela

Temat rodziny jest delikatny i wymaga od nauczyciela dużej empatii oraz uważności na sygnały ze strony uczniów. W trakcie lekcji warto:

- zachować neutralność i unikać wartościujących stwierdzeń;
- być przygotowanym na sytuacje, gdy uczniowie mogą chcieć podzielić się osobistymi doświadczeniami – w takich sytuacjach delikatnie zasugerować rozmowę z pedagogiem lub psychologiem szkolnym;
- podkreślać, że każdy może potrzebować wsparcia, i że szukanie pomocy to oznaka siły, nie słabości;
- używać jasnego, prostego języka i starać się tłumaczyć trudniejsze pojęcia obrazowo;
- modyfikować tempo i zakres materiału w zależności od reakcji grupy;

- zachęcać uczniów do wzajemnego szacunku i dyskrecji, zwłaszcza podczas ćwiczeń grupowych.

Jaką wartość ma rodzina w życiu człowieka? (minidialogi do wycięcia)

Minidialog 1

Rodzic: Jak się czujesz, kochanie? Lepiej? Sprawdźmy temperaturę. Czy coś ci podać?

Dziecko: Tak, szklanekę wody, proszę.

Minidialog 2

Rodzic: Wszystkiego najlepszego, synku/córeczko. Bardzo Cię kochamy.

Dziecko: Dziękuję, mamó, tato. Super prezent! Bardzo chciałam/chciałem to mieć.

Minidialog 3

Dziecko: Mamó, uczyłem/uczyłam się, a jednak dostałam dwóję z matmy. Bardzo mi źle.

Rodzic: Wiem, że to przykre, ale razem znajdziemy sposób, żeby ci pomóc. Może spróbujemy jeszcze raz przejrzeć zadania?

Minidialog 4

Dziecko: Dlaczego muszę zadzwonić do cioci i podziękować jej za to, że kupiła mi telefon? Przecież to wy za niego zapłaciliście.

Rodzic: Ciocia bezinteresownie zrobiła coś dla ciebie. Poświęciła na to swój czas. Należy okazywać wdzięczność.

Minidialog 5

Dziecko: Tato, nie wiem, czy chcę chodzić na naukę gry na pianinie.

Rodzik: Spróbuj przez miesiąc. Jeśli ci się spodoba, będziesz mógł rozwijać talent. A jeśli nie, zawsze możemy spróbować czegoś innego.

Minidialog 6

Dziecko: Dlaczego co roku robimy album ze zdjęciami z wakacji?

Rodzik: Bo to nasza rodzinna tradycja. Kiedy patrzysz na zdjęcia, pamiętasz, że należysz do naszej rodziny i że mamy wspólne wspomnienia.

Minidialog 7

Dziecko: Ale nudno w domu w sobotę...

Rodzik: A może pójdziemy na lody do parku, a potem zrobimy razem pizzę? Wspólne spędzanie czasu jest bardzo przyjemne.

Realizując treści zawarte w scenariuszu, można skorzystać z rekomendowanych zasobów Zintegrowanej Platformy Edukacyjnej (zpe.gov.pl) dostępnych w lekcji [„Dziecko to też człowiek. Prawa dziecka”](#) [online, dostęp dn. 28.10.2025].

Bibliografia

- Jakubiak K., Grzybowski R., (2021), „Rodzina i dziecko w zmieniającym się świecie”, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Janicka I., Liberska H., (2014), „Psychologia rodziny”, Warszawa: Wydawnictwo PWN.

Rodzina Karoliny

KARTA PRACY

Przeczytaj wypowiedź Karoliny i wyobraź sobie, jak wygląda jej rodzina. Zastanów się, co mogłaby opowiedzieć w każdym z tych punktów. Dopisz po 1–2 przykłady do każdego zdania, tak jakbyś to Ty był(a) Karoliną.

Cześć, nazywam się Karolina. Opowiem Wam krótko o mojej rodzinie i o tym, za co ją cenię.

- 1.** W mojej rodzinie zawsze okazujemy sobie uczucia, mówimy miłe rzeczy, dbamy o siebie, np.:

.....

.....

.....

.....

- 2.** W mojej rodzinie zawsze mogę powiedzieć, co czuję i myślę, bo rodzice słuchają mnie z szacunkiem, np.:

.....

.....

.....

.....

- 3.** Moja rodzina zawsze mnie wspiera, szczególnie wtedy, gdy mam problem, np.:

.....

.....

.....

.....

4. Dużo czasu spędzamy razem, np.:

5. Czasami się kłócimy, ale zawsze potrafimy się pogodzić i przeprosić, np.:

6. W mojej rodzinie każdy ma swoje obowiązki – do mnie należy:

7. Moim rodzicom mogę powiedzieć wszystko, bo w naszym domu czuję się bezpiecznie, np.:

8. I dodatkowo dużo się razem śmiejemy, np.:
